

Personalități și subiecte matematice prezentate în REVISTA ȘTIINȚIFICĂ "V. ADAMACHI"

Revista Științifică "V. Adamachi" și-a început apariția în februarie 1910. Așa cum se menționa într-un articol al unuia din fondatorii ei, I. Simionescu (profesor la Universitatea din Iași) – *Titlul Revistei noastre* din Vol. XII, No. 1, Noembrie 1925 – aceasta a fost creată din inițiativa câtorva foști bursieri ai Academiei Române din Fondul Adamachi. Vasile ADAMACHI, moldovan din origine și ieșan până la moarte (citată din același articol), se trăgea dintr-o veche familie boierească, fiind pasionat și de știință dar, mai ales, fiind conștient de necesitatea sprijinirii materiale a științei românești. Acest adevărat Mecena a vrut să lase averea sa de câteva milioane Universității din Iași ; dar fiind greșit informat că aceasta nu poate primi donații, și-a lăsat întreaga avere Academiei Române, cu condițiunea testamentară : "Să se deie premii periodice scriitorilor români (Premiul Adamachi) și să se trimeată și să se întretină la studii tineri, care s'or hotărî pentru studiul științelor exacte, precum și acelora cari s'or hotărî pentru studiul științelor pozitive." La Academie, savantul chimist Petru PONI a elaborat regulamentul de aplicare a dispozițiunilor testamentare. Pe baza acestui Fond Adamachi, peste 300 de bursieri au studiat la Facultatea de Științe și Medicină din Iași, la Politehnica din București, sau și-au perfecționat studiile la universități străine. Să-i amintim pe : I. Simionescu (geolog), Ioan Borcea (biolog), Haralamb Vasiliu și Agricola Cardaș (științe agronomice), Dimitrie Pompelu și Traian Lalescu (matematicieni). Dar principalul fruct al mărinimiei lui V. Adamachi a fost revista care i-a purtat numele și care (cităm din nou) " ... și-a pus de la început drept scop de a releva, în primul rând, roadele muncii românilor pe terenul științific. În acest sens își continuă și azi viața, fiind singura revistă din țara mărîtă, în care se mai vorbește și despre străduința românească pe ogorul spinos al științei." În articolul imediat următor, *Străduința conducătorilor Revistei Științifice "V. Adamachi"*, același I. Simionescu arată că atenția fondatorilor publicației a fost de la început îndreptată în direcțiunea Științei românești. (...) Știința n'are patrie ; e a omenirii întregi. Omul de știință însă e o părțică din energia etnică, națională. Străduința noastră a fost de a releva partea aceasta din urmă, arătând ce se lucrează în țară, cine lucrează și unde se lucrează. În al doilea rând am căutat întotdeauna să amintim tot ce se referă la Țara Românească. Numai în ultimul rând trebuia revista să cuprindă trăsăturile luminoase, largi, ale evoluției științifice generale.

Revista a apărut cu regularitate între 1910 - 1916, cu frecvență trimestrială. Anii războiului au determinat o întrerupere de 5 ani, ca să-și reia apariția din 1921 până în 1949. Ca bază pentru această prezentare ne-au servit 23 de numere apărute între februarie 1923 - septembrie 1939 (rămase din biblioteca profesorului biolog Dumitru Cărăușu, 1908-1993). Spectrul științelor abordate de Revista "V. Adamachi" era foarte larg : de la geologie - geografie la istorie, de la fizică și chimie la matematică, de la științe medicale la biologie și științe agronomice. Fiecare număr începea cu 4-5 articole, urmate de Note și informațiuni, de Dări de seamă (în fapt recenzii) și rubrica

de *Literatură științifică*. Având un spectru atât de larg, era și normal ca MATEMATICA să nu poată avea o pondere foarte mare. Am identificat 6 articole dedicate unor mari matematicieni din Europa sau dezvoltării învățământului matematic din țară ; numele unor autori ai acestor articole ne sunt cât se poate de familiare. Le menționăm în continuare. A. Myller, *Evoluția ideii de spațiu* (XII, No.4, august 1926) ; P.Sergescu (Univ.Cluj), *Emile PICARD* (XIV, No.3-4, noiembrie 1928) ; Silvia Creangă, *Luigi BIANCHI* (XVI, No.1, martie 1930) ; P.Cazanelli, *Niels Henrik ABEL* (XVI, No.2-3, septembrie 1930) ; A.Myller, *Schița dezvoltării învățământului matematic la Universitatea din Iași* (XXI, No.1, martie 1933). Ilie Popa, *Prof. Gh. TITEICA* (XXV, No.4, oct. - nov. 1939). S-ar putea considera, acum, că astfel de articole ar ține de Istoria matematicii. Dar, atunci când apăreau, ele aduceau românilor implicați în cercetarea matematică sau în predarea matematicii aspecte relativ noi în acea epocă sau personalități de prim plan ale matematicii pe plan mondial. De exemplu, în primul său articol din cele mai sus citate, A.Myller – fondatorul școlii matematice ieșene – insistă asupra geometriilor neeuclidiene, relevând contribuțiile lui Lobacevski și Bolyai dar și ideile lui Gauss, Riemann, Beltrami sau Levi-Civita conexe cu noile concepte în geometrie. Iar articole consacrate unor matematicieni ca Picard sau Bianchi conțineau referiri destul de detaliate la rezultate și idei – recente pe atunci – ale acestora. Este foarte interesantă și incursiunea Prof. A. Myller prin *evoluția învățământului matematic universitar ieșean*. Aceasta este împărțită în trei epoci : 1860-1864, 1864-1898, după 1898. Prima a fost una de "înjghebare a învățământului", matematica fiind predată la Secțiunea Științelor pozitive din Facultatea Filosofică, de către profesori cu pregătire de ingineri. În cea de a doua, învățământul matematic devine independent, pe baza legii din 1864 în virtutea căreia ia ființă o secție de Matematici la Facultatea de Științi ; programul de studii includea Geometria analitică, Geometria descriptivă, Calculul diferențial și integral, Mecanica rațională și (din 1891) Teoria funcțiilor. Profesorii (printre care N.Culianu, Ioan Melic, C.Climescu, M.Tzony, I.Rallet, V. Costin) își făcuseră studiile universitare în Franța. În cea de a treia epocă, la secțiunea de matematică începe să se desvolte și o activitate științifică originală, aceasta primind o puternică bază prin înființarea Bibliotecii Seminarului Matematic, în 1910.

La rubrica NOTE ȘI INFORMAȚIUNI apar, de asemenea, nume cunoscute : P. Cazanelli, *O nouă revistă internațională de Matematici în România* (se semnalează apariția revistei "Mathematica" de la Cluj) ; N.Al Florescu, *Descartes și Geometria Analitică* ; G. Călugăreanu, *Săptămâna matematică dela Cluj* ; D. Mangeron, *Vizita în Iași a matematicianului italian Mauro Picone* (12-17.V.37). Printre recenziile apărute ca DĂRI DE SEAMĂ, le semnalăm pe cele asupra unor cărți de François Bouny - *Mécanique rationnelle* (de H.Hulubei) și Paul Montel - *Fonctions entières ou méromorphes* (de Vera Myller).

Ca o concluzie, Revista Științifică "V.Adamachi" și-a adus o importantă contribuție la dezvoltarea științelor exacte / pozitive în România anilor 1910-1949. Mulți din cei care au semnat în paginile ei erau deja, sau aveau să devină, nume de înalt prestigiu ale științei românești, în particular ale matematicilor.

Conf.dr. Alexandru CĂRĂUȘU